

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Максименко Н.В., Іотова І.М.

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто особливості навчання лексики української мови як іноземної на початковому етапі. Обґрунтовано важливість комунікативного принципу навчання лексики, а також оволодіння граматикую й фонетикою. Значну увагу приділено лінгвістичним аспектам спілкування. Зазначено фактори, які сприяють засвоєнню слухачами запропонованого матеріалу. Запропоновано послідовність комплексу завдань для оволодіння українською як іноземною і наступного застосування слухачами лексичного матеріалу.

Ключові слова: українська мова як іноземна, лексика, іноземні слухачі, початковий етап.

The article explores the issues of teaching the vocabulary of the Ukrainian language as a foreign language at the pre-university stage. The importance of the communicative principle of teaching vocabulary, as well as mastering grammar and phonetics, is substantiated. Much attention is paid to the linguistic aspects of communication. There are factors that contribute to the assimilation of the proposed material by listeners. The sequence of the complex task for mastering Ukrainian as a foreign language and subsequent use of lexical material by students is demonstrated.

Keywords: Ukrainian language as a foreign language, vocabulary, foreign listeners, initial stage.

Система навчання іноземних громадян української мови спрямована на формування вмій і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності. «Пріоритетний напрям навчання української мови як іноземної – когнітивний, який найпродуктивніше реалізується в засвоєнні нової лексики»[6, с. 125].

До питання навчання іноземних студентів лексики української мови звертались у своїх працях С. Яворська, Н. Бородіна, О. Тростинська, О. Мацько та інші. Дослідженнями у сфері викладання української мови як іноземної в останні роки займалися Я. Гладирь, Д. Мазурик, І. Кочан, Г. Тохтар.

Мета нашої статті – обґрунтування способів навчання іноземних слухачів лексики з метою задоволення їхніх комунікативних потреб.

Комунікативний принцип навчання лексики передбачає оволодіння й іншими аспектами мови – граматикую й фонетикою, зв'язок із ними, але особливо актуалізується під час роботи над текстом, аудіювання, мовленнєвої практики, під час розвитку навичок читання.

Під засвоєнням іншомовних лексичних одиниць зазвичай розуміється, з одного боку, збереження слів у пам'яті слухачів, а з іншого – уміння легко застосовувати їх у продуктивній мовленнєвій діяльності.

Вивчення лексики, як писав В.Г. Костомаров ще у 80-тих роках ХХ століття, – це не просто запам'ятовування нових слів, а й усвідомлення зв'язків, які вже є між ними, – граматичних, семантичних тощо [5].

До лінгвістичних аспектів спілкування належать такі: фонетичний, що характеризує звукову оболонку висловлювання (вимову, наголос, інтонацію); граматичний, який залежить від мовних правил побудови слівослов'язків і речень; семантичний, що полягає у відповідності мовних знаків смислу слів.

Пам'ять людини дозволяє їй запам'ятовувати велику кількість слів, але при цьому її «лексичний багаж» залишається пасивним, якщо ці слова взяті поза реченнями й текстами, поза системою мови в цілому. Комунікативність потребує введення й закріплення нових лексем у реченнях і ситуаціях. Під семантизацією лексичних одиниць нерідної мови розуміється пояснення значення слів, які вивчаються, виявлення особливостей їхньої семантики в зіставленні з еквівалентними одиницями рідної мови. Для розкриття значення нових слів застосовуються й перекладні, і безперекладні способи семантизації:

- зорова наочність (реальні речі, малюнки, фотографії, таблиці, Google-презентації тощо);
- з'ясування значення слів через уже відомі лексеми мови, яка вивчається;
- використання синонімів і антонімів;
- визначення значення на основі морфемного або словотворчого аналізу;
- переклад слова рідною мовою;
- переклад-роз'яснення, тобто тлумачення значення слів рідною мовою.

Якісне розуміння й глибина засвоєння лексики, яка вивчається, значною мірою залежить саме від вибору способу семантизації, найбільш раціонального, ефективного в кожному конкретному випадку. При цьому потрібно взяти до уваги фактори, які відіграють суттєву роль у сприйнятті й засвоєнні слухачами запропонованого матеріалу іноземної мови, як-от:

1. Вікові особливості слухачів, що безпосередньо впливають на організацію процесу навчання. Наприклад, на початковому етапі навчання успішно реалізується розкриття значення іншомовних лексем шляхом «речової» наочності, що далі поступається за ефективністю таким більш складним способам семантизації як синонімія й антонімія, здогадка за контекстом, словотворчий аналіз тощо, які активізують і розвивають мисленнєво-мовленнєву діяльність інокомунікантів.
2. Етап навчання, тобто досвід у вивченні мови, який мають слухачі. Якщо на початковому етапі він мінімальний і можливості використання безперекладних способів семантизації обмежені обсягом знань слухачів, то на старших курсах саме їх застосування набуває систематичного характеру.
3. Характер запропонованого для засвоєння матеріалу, його складність для слухачів через дію зовнішньої лексико-семантичної інтерференції.

Семантизація значимих для комунікації лексичних одиниць – лише перший крок у оволодінні ними. Після усвідомлення значення нових слів відбувається їх закріплення шляхом виконання спеціально розробленого комплексу лексичних вправ, створення реальних комунікативних ситуацій (рольові ігри, робота в парах тощо).

Послідовність завдань цього комплексу має відповідати трьом етапам оволодіння лексичним матеріалом. Перший етап – первинне ознайомлення з лексикою. До прикладу, у розробленому й упровадженому в освітній про-

цес навчальному посібникові з української мови як іноземної окремі тематичні лексичні та лексико-граматичні блоки представлені з опорою на картинки – професії [3, с. 13-15], перші дієслова – [3, с. 19-22], частини тіла людини – [3, с. 117-118].

На другому етапі відбувається формування вмінь добирати лексику відповідно до комунікативних намірів і навичок автоматичного вживання лексичних одиниць. Варто зауважити, що для презентації загальнонаукової й термінологічної лексики, яка потребує точної семантизації, застосовуємо перекладний спосіб і частково ілюстрації в навчальних посібниках [2] і технологію візуалізації під час аудиторних занять.

На третьому етапі вдосконалюються лексичні вміння, розвиваються навички вільного вживання засвоєної лексики відповідно до комунікативних інтенцій. Для запам'ятовування й тренінгу слухачам пропонуються завдання, створені на електронних ресурсах WordWall, Quizizz, Quizlet, останній із яких забезпечує «вивчення лексики за допомогою цифрових флеш-карток із різноманітним контентом. Програма пропонує розкладку навчальних карток, зручну для створення, де з одного боку зазначається термін (нова лексема), а з іншого – визначення або переклад. Окрім цього, цей застосунок має великий вибір картинок для ілюстрації нового слова і різні типи завдань: для запам'ятовування слів, підбору слова до ілюстрації чи пояснення, тренінг написання й вимови, тестування для самоперевірки, роботу в команді над вирішенням спільного завдання у вигляді інтерактивної гри» [4, с.278].

Отже, головне завдання в навчанні іноземних слухачів лексики української мови полягає у виборі найефективнішого способу семантизації відповідно до мети кожного заняття й добору комплексу вправ, завдяки чому слухачі набувають комунікативної компетенції висловлювати свою думку адекватно, правильно, чітко і красиво.

Список використаної літератури

1. Бей Л.Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів // Вісник Харківського Національного університету ім.В.Н. Каразіна. Вип. № 123. С.42-49.
2. Богиня Л.В. Сходинки. Початково-предметні курси з природничих дисциплін : навч. посіб. з української мови як іноземної / Л.В. Богиня. – Полтава : ТОВ НВП "Укрпромторгсервіс", 2020. – 118 с.
3. Богиня Л.В. Українська мова як іноземна. Початковий фонетико-граматичний курс. Довідкові матеріали й тренувальні вправи : навч. посіб. для іноземних студентів / Л. В. Богиня, Є.В. Горбенко, Т.В. Савицька ; за ред. К.В. Дегтярьової. – Полтава: Українська медична стоматологічна академія, 2021. – 120 с.
4. Богиня Л. В. Використання сучасних освітніх ресурсів як засобу поточного контролю рівня сформованості комунікативної компетенції іноземних студентів / Л. В. Богиня, Л. В. Трусова, С. А. Скальська // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку : матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дебрецен (Угорщина), 07 червня 2022 р. / за ред. І. В. Жукової, Є. О. Романенка. – Дебрецен : ГО «ВАДНД, 2022. – С. 275–279.
5. Костомаров В.Г., Митрофанова О.Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. М., 1988. С. 80-97.
6. Лещенко Т.О. Використання комунікативного підходу до засвоєння стоматологічної термінології на занятті з української мови як іноземної / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 125–128.
7. Теорія і практика викладання української мови як іноземної // Зб. наук. праць за матеріалами міжнародної наукової конференції. Львів, 2006. Вип. 1. С.5.
8. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2009. Вип. 4. С. 137-144.

ВІД ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК – ДО КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Марченко І.Я., Ткаченко І.М., Шундрик М.А., Браїлко Н.М.

Полтавський державний медичний університет

Формування професіоналізму студентів-стоматологів – це динамічний, поступовий рух від оволодіння елементарними практичними навичками до набуття загальних і спеціальних компетентностей, які дозволять майбутнім лікарям розв'язувати складні проблеми у сфері стоматології й охорони здоров'я.

Ключові слова: практичні навички студентів-стоматологів, спеціальні компетентності майбутніх стоматологів.

The formation of the professionalism of dental students is a dynamic, gradual movement from the mastery of basic practical skills to the acquisition of general and special competencies that will allow future doctors to solve complex tasks and problems in the field of dentistry and health care.

Keywords: practical skills of dental students, special competencies of future dentists.

Професійне навчання майбутніх лікарів-стоматологів можна вважати ефективним, коли знання стають переконливими й використовуються практично, їхній обсяг достатній для формування ерудиції, навички відпрацьовуються до автоматизму, розвиваються активність, самостійність, творче мислення й інші особистісні якості, завдяки яким формуються компетентності, необхідні справжньому професіоналу.

На кафедрі пропедевтики терапевтичної стоматології Полтавського державного медичного університету здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 221 «Стоматологія» вивчають дисципліни «Пропедевтика терапевтичної стоматології» і «Терапевтична стоматологія (Модуль 1, 2)». Перша з них, яка вивчається на другому році навчання, є підготовчим передклінічним курсом терапевтичної стоматології, основними завданнями якої є отримання теоретичних знань із клінічних особливостей анатомо-гістологічної будови зубів, тканин і органів порожнини рота, організації й обладнання стоматологічного кабінету, матеріалознавства в терапевтичній стоматології, способів і технік препарування і пломбування каріозних